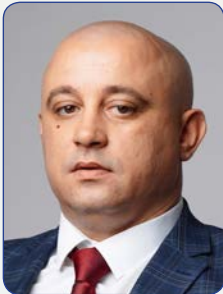

CZU: 343.98

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.4\(63\).02](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.4(63).02)

CLASIFICAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

Vitalie JITARIUC,
doctor în drept,
șef al Secției nr.1
(investigații criminale)
a Direcției Investigații SUD
a Inspectoratului Național de
Investigații, comisar principal
<https://orcid.org/0000-0002-9361-4460>

SUMAR

Problemele referitoare la clasificarea măsurilor speciale de investigații au o importanță substanțială pentru teoria și practica activității speciale de investigații. Literatura de specialitate înregistrează anumite încercări privind aranjarea măsurilor speciale de investigații pe categorii și grupe în baza diferitor temeuri, însă, în totalitate, chestiunile referitoare la clasificarea măsurilor speciale de investigații au fost studiate insuficient în teoria activității speciale de investigații, din care considerent ele urmează a fi supuse unor cercetări științifice substanțiale. De asemenea, doctrina operativ-investigativă nu evidențiază o anumită opinie de păreri în ceea ce privește clasificarea măsurilor speciale de investigații. Aceasta are loc deoarece măsurile speciale de investigații au un caracter extrem de diversificat, sunt variate, urmare a cărui fapt fiecare specialist din domeniu vine cu propria clasificare, încercând să o justifice în baza propriei experiențe și a propriilor cunoștințe pe care le consideră relevante. Procesul de perfecționare a noțiunilor și conceptelor specifice activității speciale de investigații trebuie să se bazeze pe operațiuni, procedee și interpretări logice. Ele au o importanță majoră pentru soluționarea mai multor întrebări și pentru realizarea diverselor sarcini ale științei activității speciale de investigații și, în primul rând, pentru materializarea categoriilor de bază ale acesteia, la care se atribuie și clasificarea măsurilor speciale de investigații.

Circumstanțele vizate au determinat necesitatea și actualitatea efectuării unui studiu complex al clasificării măsurilor speciale de investigații în baza analizei, interpretării și sistematizării opiniilor doctrinare referitoare la acest subiect.

Cuvinte-cheie: *activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, clasificare, criteriu, categorie, grup, temeuri, procedee, sistematizare, divizare, ordonare.*

Introducere

Legiuitorul, dar și toate organele de drept trebuie să țină cont de complexitatea măsurilor speciale ce se cer a fi realizate în vederea asigurării bazei

CLASSIFICATION OF SPECIAL INVESTIGATIVE MEASURES

SUMMARY

Issues relating to the classification of special investigative measures are of substantial importance to the theory and practice of special investigative work. The specialized literature records certain attempts regarding the arrangement of special investigative measures by categories and groups based on different grounds, but, in total, the issues related to the classification of special investigative measures have been insufficiently studied in the theory of special investigative activity, from which consideration they follow to be subjected to substantial scientific research. Likewise, the operative-investigative doctrine does not highlight a certain opinion regarding the classification of special investigative measures. This happens because the special investigative measures have an extremely diversified character, they are varied, as a result of which each specialist in the field comes up with his own classification, trying to justify it based on his own experience and knowledge that he considers relevant. The process of perfecting the notions and concepts specific to the special investigative activity must be based on logical operations, procedures and interpretations. They are of major importance for solving several questions and for carrying out various tasks of the science of special investigative activity and, first of all, for the materialization of its basic categories, to which the classification of special investigative measures is attributed.

The circumstances in question determined the necessity and actuality of conducting a complex study of the classification of special investigative measures based on the analysis, interpretation and systematization of doctrinal opinions on this subject.

Key-words: *special investigative activity, special investigative measures, classification, criterion, category, group, grounds, procedure, systematization, division, ordering.*

probatorii necesare incriminării faptei, misiune încredințată organelor judiciare cu un statut aparte, special, altfel spus. Or, prevenirea și descoperirea infracțiunilor constituie o activitate distinctă, indiferent dacă se desfășoară în cadrul unui proces penal

sau în afara lui. Doar aceasta se alcătuieste dintr-un șir de măsuri speciale de investigații și alte activități în vederea constatării indicilor comiterii infracțiunii, acumulării probelor și stabilirea tuturor persoanelor implicate în comiterea ei.

Deci, măsurile speciale de investigații constituie o activitate distinctă, iar în unele cazuri - parte componentă a cercetării infracțiunii. Prin urmare, măsurile speciale de investigații dețin un rol crucial în stabilirea adevărului în procesul cercetării infracțiunilor, dar nu numai, în prevenirea și surprinderea comiterii lor în faze inițiale. De altfel, măsurile speciale de investigații sunt destinate să asigure nu doar cunoașterea în detaliu a evenimentelor care au avut loc în trecut, dar și a celor care se află în proces de pregătire sau în curs de desfășurare, precum și celor care, datorită unor situații favorabile activității infracționale, pot să survină în viitor [1, p. 4].

Măsurile speciale de investigații „sunt instrumente vitale în lupta împotriva infracțiunilor grave. Pe de altă parte, acestea presupun, prin modul de realizare, ingerințe în dreptul la viață privată, fiind necesar să fie respectate standardele europene de protecție prevăzute în art. 8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale” [3; 7, p. 3].

În cadrul cercetărilor științifice dedicate activității speciale de investigații un loc aparte îl are subiectul clasificării măsurilor operativ-investigative, ceea ce, de fapt, reprezintă una dintre cele mai importante condiții referitoare la elaborarea științifică ulterioară a aspectelor teoretico-practice ale acestui gen de activitate.

Discuții și rezultate

Noțiunea de „clasificare” presupune acțiunea de a clasifica și rezultatul ei; distribuire, repartizare pe clase sau într-o anumită ordine [6, p. 253]. Noțiunea este alcătuită din două elemente componente: a) sfera (extensiunea); b) conținutul. Sfera reprezintă dimensiunea unei noțiuni juridice care cuprinde obiectele juridice ce alcătuiesc clasa la care noțiunea juridică se referă. În logica clasică se spune că sfera înseamnă însăși mulțimea obiectelor desemnate de noțiune. Conținutul reprezintă acea dimensiune a unei noțiuni juridice formată din proprietățile comune obiectelor juridice la care se referă noțiunea [5, p. 21]. Prin clasificare subînțelegem acel procedeu științifico-metodologic care permite sistematizarea, ordonarea cunoștințelor privind realitatea ce ne înconjoară prin repartizarea obiectelor studiate pe clase și grupuri [17, p. 51].

Clasificarea științifică este definită de filosofie ca fiind o reflectare a corelației, legăturii obiective dintre fenomene, ca modalitate de aprofundare a cunoștințelor despre anumite fenomene, despre esența lor și legitățile obiective care îmbină sau leagă diverse fenomene [18, p. 120].

În literatura de specialitate au fost întreprinse mai multe încercări privind divizarea măsurilor speciale de investigații pe grupuri și categorii în baza anumitor temeuri, însă, la general, chestiunile privind clasificarea lor pot fi atribuite la categoria subiectelor studiate insuficient de către teoria activității speciale de investigații.

Una dintre primele încercări de a clasifica măsurile speciale de investigații a fost întreprinsă în anul 1977 de către cercetătorul V. Grebelschi, care le diviza în două categorii, în dependență de formele tactico-organizatorice aplicate: 1) măsuri speciale de investigații efectuate nemijlocit de către subdiviziunile operativ-investigative; 2) măsuri speciale de investigații efectuate cu antrenarea altor structuri competente de a efectua activitatea specială de investigații.

O clasificare într-o anumită măsură asemănătoare a fost propusă de autorul B. Filimonov, care a împărțit măsurile speciale de investigații în trei categorii. La primul grup au fost atribuite cele efectuate nemijlocit de către ofițerii de investigații cu antrenarea, în caz de necesitate, a specialiștilor și a mijloacelor tehnice speciale (infiltrarea, livrarea controlată, achiziția de control, chestionarea, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă). Din al doilea grup făceau parte măsurile speciale de investigații efectuate de către subdiviziunile specializate în temeiul solicitării inițiatorului (controlul trimiterilor poștale, examinarea obiectelor și documentelor, urmărirea vizuală), Al treilea grup, în opinia lui, includea măsurile speciale de investigații referitoare la colectarea informațiilor, stocate în sistemele de specialitate informative și de evidență (identificarea persoanei, culegerea informației despre persoane și fapte) [23, p. 33-34].

Cu o clasificare destul de originală a măsurilor speciale de investigații vin autorii Iu. Cvașa și C. Surcov, divizându-le în trei categorii: 1) măsuri speciale adaptate de către practica de urmărire și de știința criminalisticii; 2) măsuri cu caracter de informare, specifice doar activității de urmărire (de căutare); 3) măsuri de observare și informare propriu-zise [14, p. 197-198].

La primul grup ei cataloghează: chestionarea, culegerea informației despre persoane și fapte, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă, achiziția de control, examinarea obiectelor și documentelor, urmărirea vizuală, identificarea persoanei și experimentul operativ. Dacă ne conducem de logica concluziilor acestor autori, putem fi de acord cu includerea în primul grup a mării majorității a măsurilor speciale de investigații enumerate de ei. Totodată, avem anumite rezerve în privința temeiniciei includerii în această categorie a achiziției de control, urmăririi vizuale și a experimentului operativ. Nu este clar, în particular, în baza cărui temei ar putea fi atribuită achiziția de control la ca-

tegoria măsurilor special adaptate de către practica de urmărire și de știința criminalisticii, deoarece ea este aplicată tradițional de către subdiviziunile operativ-investigative în lupta cu infracțiunile economice pentru documentarea actelor de înșelare a clienților. În ceea ce privește urmărirea vizuală, apoi ea nu poate fi identificată cu metodele de cunoaștere propriu-zise care sunt aplicate în criminalistică. Urmărirea vizuală în calitate de măsură specială de investigații, deși se fundamentează, se bazează pe aplicarea anumitor metode criminalistice de cunoaștere, are un specific tactico-organizațional evident, care se reflectă în caracterul secret (conspirativ) al obținerii informațiilor. Același lucru putem menționa și despre experimentul operativ care deține un specific substanțial în raport cu experimentul din cadrul urmăririi penale. În virtutea acestui fapt, ar fi mai corect dacă aceste trei măsuri vizate s-ar regăsi în cel de-al doilea grup indicat de autorii nominalizați.

La categoria măsurilor de informare, specifice doar activității de urmărire (de căutare), sunt atribuite următoarele măsuri speciale de investigații: controlul trimiterilor poștale, monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice, interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor, colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.

Cu privire la fiecare din categoria măsurilor nominalizate și catalogate la acest grup, apar anumite întrebări. În ceea ce privește primă măsură, în cadrul procesului penal se regăsește un procedeu probatoriu similar – cercetarea și ridicarea corespondenței și trimiterilor poștale. De aici reiese că această metodă de strângere a informațiilor nu este specifică doar activității de urmărire (de căutare), ea regăsindu-se și în sistemul mijloacelor criminalistice de cunoaștere. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor și colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice își are, de asemenea, analogia sa în procesul penal – controlul și înregistrarea convorbirilor, comunicațiilor. Astfel, măsurile speciale de investigații nominalizate supra înregistrează o analogie specifică în cadrul procesului penal, urmare a cărui fapt nu putem susține că metodele de cunoaștere aplicate în cadrul lor sunt specifice strict doar pentru activitatea de urmărire (de căutare). Or, în cazul de față se înregistrează, mai degrabă, o adaptare la procesul penal a unor metode de cercetare care nu se focusează deja, în exclusivitate, doar pe urmărire (căutare).

Măsurile de observare și informare propriu-zise care, în opinia autorilor vizați, constituie cel de-al treilea grup includ infiltrarea operativă și livrarea controlată. Putem spune că individualizarea, separarea acestui grup a fost efectuată în baza unui alt criteriu, spre deosebire de primele două grupuri,

ceea ce contrazice regulilor logice fundamentale ale divizării [16, p. 97-98]. Măsurile speciale de investigații nominalizate pot fi atribuite, absolut întemeiat, la cel de-al doilea grup, deoarece ele corespund criteriilor specifice activității de urmărire (de căutare). Totodată, nu putem să nu fim de acord că, după conținut, durată și nivelul de complexitate, ele se deosebesc substanțial de toate celelalte măsuri speciale de investigații, însă, pentru a reflecta acest aspect trebuie puse în aplicare alte criterii de clasificare.

În acest sens, clasificarea propusă de cercetătorii Iu. Cvașa și C. Surcov poate fi transformată din tripartită în bipartită, punând la baza divizării măsurilor speciale de investigații metodele de cunoaștere aplicate. Astfel, la primul grup de măsuri, la temelia cărora sunt plasate metodele de cercetare adaptate de către practica de urmărire și de știința criminalisticii, pot fi atribuite următoarele măsuri speciale de investigații: chestionarea; culegerea informației despre persoane și fapte; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă; cercetarea obiectelor și documentelor; identificarea persoanei; cercetarea încăperilor, construcțiilor, clădirilor, porțiunilor de teren și a mijloacelor de transport. Toate celelalte măsuri speciale de investigații trebuie catalogate la cel de-al doilea grup de măsuri, bazate pe metode cu caracter de informare (căutare), specifice doar activității de urmărire. Această clasificare face posibilă studierea celor mai substanțiale trăsături ale măsurilor speciale de investigații, referitoare la caracterul metodelor de cunoaștere aplicate, din care considerent ea poate fi aplicată în cadrul teoriei activității speciale de investigații.

O anumită valoare pentru cercetarea esenței măsurilor speciale de investigații o prezintă propunerea autorilor D. Rivman și I. Hrabrov cu privire la împărțirea lor, din punct de vedere al activității tactice, în două categorii:

- 1) măsuri de căutare (prospecțiune) și cercetare, bazate pe un comportament extrem de activ, orientat spre descoperirea informațiilor operative într-un ritm mai accelerat în raport cu acțiunile subiectului aflat în prelucrare operativă, fiind asigurată curmarea, reprimarea lor;
- 2) măsuri de control la baza cărora sunt plasate diverse procedee tactice expectative. În conținutul acestui grup se regăsesc: cercetarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; colectarea informației de la furnizorii de servicii electronice; interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; livrarea controlată și urmărirea vizuală [21, p. 134-135].

Și cercetătorul A. Șumilov a acordat o atenție deosebită chestiunilor referitoare la clasificarea

măsurilor speciale de investigații, pe care le divizează în trei categorii: *acțiuni*, *măsuri* și *operațiuni*. Folosind pentru această clasificare criteriul nivelului de organizare al acestor măsuri, el atribuie:

- a) la categoria acțiunilor – cele mai simple, după structură, măsuri speciale de investigații (șase la număr): chestionarea; culegerea informației despre persoane și fapte; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă; urmărirea vizuală; identificarea persoanei; cercetarea obiectelor și documentelor;
- b) la categoria măsurilor care reprezintă, în opinia lui, un cumul de acțiuni speciale de investigații separate: achiziția de control; cercetarea încăperilor, construcțiilor, clădirilor, porțiunilor de teren și a mijloacelor de transport; cercetarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; colectarea informației de la furnizorii de servicii electronice; interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor și experimentul operativ;
- c) la categoria operațiunilor, A. Șumilov atribuie livrarea controlată și infiltrarea operativă [27, p. 57-58].

Reținem că această clasificare este efectuată în dependență de gradul de complexitate al efectuării diferitor măsuri speciale de investigații.

Următoarea clasificare despre care se menționează în literatura de specialitate presupune divizarea măsurilor speciale de investigații în *complexe* și *simple*. Complexe sunt recunoscute măsurile care presupun efectuarea combinațiilor operative, participarea mai multor ofițeri de investigații, a specialiștilor, cetățenilor și colaboratorilor confidențiali. În procesul efectuării acestor măsuri speciale de investigații, de regulă, sunt elaborate planuri de activitate, aprobate de conducătorii subdiviziunilor operativ-investigative specializate. La categoria măsurilor speciale de investigații complexe sunt atribuite: livrarea de control; experimentul operativ; infiltrarea operativă; urmărirea vizuală; cercetarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; colectarea informației de la furnizorii de servicii electronice și altele.

Totodată, în categoria celor simple se regăsesc măsurile speciale de investigații care pot fi efectuate de către ofițerii de investigații de sine stătător, fără antrenarea unor mijloace și forțe suplimentare. Acest grup de măsuri speciale de investigații cuprinde chestionarea, identificarea persoanei, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată, deoarece ele, de regulă, sunt efectuate nemijlocit de către ofițerul de investigații. Totodată, trebuie să reținem că, în unele cazuri, aceste măsuri speciale de investigații pot avea și un conținut destul de complex. Or, cu toate acestea, clasificarea vizată poate fi aplicată

pe larg în procesul caracterizării măsurilor speciale de investigații, deoarece face posibilă studierea și cunoașterea în detaliu a laturilor organizaționale ale lor [26, p. 60].

Vorbind despre clasificarea măsurilor speciale de investigații, nu putem trece cu vederea încercarea întreprinsă în această privință de către autorul S. Zaharțev. Susținând ideea că orice măsură operativ-investigativă poate, în anumite circumstanțe, să îngreudească drepturile persoanei, acest cercetător împarte măsurile speciale de investigații în două categorii: 1) măsuri care îngreudează drepturile persoanei; 2) măsuri care nu îngreudează drepturile persoanei [15, p. 96].

Or, dacă reieșim din faptul că absolut toate măsurile speciale de investigații, într-o anumită măsură, îngreudează drepturile persoanei, apoi clasificarea lor în baza acestui criteriu este una eronată, greșită din punct de vedere logic.

În continuare, același cercetător vine cu propunerea clasificării măsurilor speciale de investigații, în dependență de gradul de restrângere, limitare a drepturilor omului, în măsuri care nu îngreudează drepturile constituționale ale persoanei, nefiind necesară autorizarea judecătorului în acest sens, și măsuri care îngreudează aceste drepturi și necesită autorizare judecătorească [15, p. 100].

O anumită nedumerire stârnește clasificarea măsurilor speciale de investigații după criteriul posibilității folosirii rezultatelor lor în cauzele penale. Vorbind despre aceasta, autorul S. Zaharțev nu aduce nici un argument sau exemplu în justificarea părerii sale. Or, posibilitatea folosirii rezultatelor măsurilor speciale de investigații în cadrul probatoriului depinde, în primul rând, de reglementările procesual-penale cu ajutorul cărora se verifică admisibilitatea, relevanța și concludența informațiilor prezentate. Astfel, rezultatele oricăror măsuri speciale de investigații pot fi folosite în cadrul probatoriului, deși, în practică, pot apărea de frecvente ori dificultăți greu de înfruntat în acest sens.

Mai constructivă și eficientă pare a fi clasificarea măsurilor speciale de investigații prezentată de cercetătorul V. Bobrov. El aplică trei criterii de clasificare a măsurilor speciale de investigații:

- 1) durata efectuării;
- 2) forma efectuării;
- 3) necesitatea autorizării.

În dependență de durata efectuării măsurilor speciale de investigații, el le divizează în *măsuri de scurtă durată* (chestionarea; culegerea informației despre fapte și persoane; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată etc.) și *măsuri continue* (interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; cercetarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice etc.).

Această clasificare ne permite să percepem mai profund și mai temeinic aspectele tactico-organizaționale ale măsurilor speciale de investigații [10, p. 23].

O importanță substanțială pentru perceperea esenței măsurilor speciale de investigații o are clasificarea lor după criteriul publicității în măsuri efectuate atât public cât și secret și măsuri efectuate doar secret. Această clasificare a fost aplicată pentru prima dată de către cercetătorul A. Șumilov [28, p. 52], fiind ulterior acceptată și de alți cercetători [10, p. 23; 22, p. 135].

În acest fel, clasificarea vizată este unanim recunoscută de către specialiștii din domeniu. Totodată, nu se înregistrează o unitate de păreri în ceea ce privește atribuirea unor măsuri speciale de investigații concrete la o categorie sau alta.

Astfel, autorii V. Nicoliuc, V. Calnițchi și A. Cecețin atribuie la categoria celor care pot fi efectuate în mod secret și în mod public următoarele măsuri speciale de investigații: chestionarea; culegerea informației despre persoane și fapte; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată; examinarea obiectelor și documentelor; urmărirea vizuală; identificarea persoanei; cercetarea încăperilor, construcțiilor, clădirilor, porțiunilor de teren și a mijloacelor de transport. La cel de-al doilea grup sunt catalogate toate celelalte măsuri speciale de investigații. În același timp, autorul V. Bobrov mai include în primul grup și achiziția de control fără a invoca careva argumente în acest sens.

Or, interpretările și pozițiile diversificate în ceea ce privește catalogarea măsurilor speciale de investigații la un grup sau altul vorbesc despre lipsa unor criterii clare de delimitare a formei secrete și publice de efectuare a lor. Prin „formă publică” urmează să înțelegem acțiunile colaboratorilor subdiviziunilor operativ-investigative a căror desfășurare nu este tănuțită, ascunsă de persoanele verificate și cei din jur. De exemplu, ofițerul de investigații poate propune persoanei verificate să prezinte de bună voie mostre pentru cercetarea comparată. Totodată, în procesul efectuării publice a măsurilor speciale de investigații poate fi ascuns scopul urmărit. Astfel, pentru obținerea mostrei de scris a persoanei verificate, ofițerul de investigații îi poate solicita să scrie o explicație referitoare la un oarecare anumit fapt abstract.

Forma secretă pe care o îmbracă măsurile speciale de investigații presupune, în primul rând, tănuțirea de la persoanele cointeresate (persoane verificate, aflate în prelucrare operativă etc.) a faptului stabilirii controlului operativ asupra lor. De asemenea, la formele secrete de efectuare a măsurilor speciale de investigații pot fi catalogate și acțiunile în procesul efectuării cărora persoanelor verificate și celor din jur li se ascunde apartenența la organele de drept a subiectului care realizează

măsura. Prin asemenea modalitate se asigură caracterul secret al măsurii speciale de investigații, deoarece persoana verificată, în acest caz, nu conștientizează faptul colectării informației despre ea de către serviciile operativ-investigative. De exemplu, pătrunderea în locuință a ofițerului de investigații care se prezintă ca pompier sub pretextul examinării respectării regulilor de protecție anti-incendiară [26, p. 62].

Nu putem ignora și opinia autorului V. Bobrov, conform căreia caracterul secret are aspect condiționat și poate fi atât *absolut*, cât și *relativ*. În cazul secretului absolut, despre efectuarea măsurilor speciale de investigații cunosc doar ofițerii de investigații care le desfășorează sau și colaboratorii confidențiali. Despre secret relativ poate fi vorba atunci când faptul efectuării măsurilor speciale de investigații este cunoscut și altor persoane [10, p. 23].

Principial importantă este clasificarea măsurilor speciale de investigații în baza celui de-al treilea criteriu despre care ne vorbește autorul V. Bobrov. Conform acestui criteriu, ele se împart în: 1) măsuri pentru care nu este necesară o anumită autorizare; 2) măsuri care pot fi efectuate cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate; 3) măsuri autorizate de către judecător.

Despre importanța și necesitatea acestei clasificări vorbesc și alți autori. La baza ei sunt plasate condițiile juridice ale efectuării măsurilor speciale de investigații [24, p. 71]. La categoria acestor condiții se referă, în primul rând, necesitatea obținerii autorizației judecătorești pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații care îngăduiesc drepturile constituționale ale persoanei privind secretul corespondenței, al convorbirilor telefonice, al trimiterilor poștale și telegrafice, inviolabilitatea domiciliului etc. În acest grup se regăsesc următoarele măsuri speciale de investigații: a) cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat; b) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; d) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale; e) monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; f) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară; g) documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice; h) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice. Acest grup este cel al măsurilor speciale de investigații care necesită eliberarea autorizației judecătorești.

De asemenea, în literatura de specialitate se vorbește și despre divizarea în două categorii, în

baza aceluiași criteriu, a măsurilor speciale de investigații: 1) măsurile speciale de investigații care pot fi realizate fără examinarea judiciară a materialelor referitoare la îngrădirea drepturilor constituționale ale persoanei; 2) măsurile speciale de investigații pentru efectuarea cărora este obligatorie examinarea în judecată a materialelor privind îngrădirea drepturilor constituționale ale persoanei [19, p. 5-6]. Or, această clasificare este incompletă, deoarece nu ia în calcul întregul spectru de condiții necesare pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații. Astfel, pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații nu este obligatorie doar obținerea unei autorizări din partea judecătorului, ci și obligativitatea autorizării efectuării anumitor măsuri de către procuror și conducătorul subdiviziunii specializate (cum ar fi, de exemplu, livrarea controlată, achiziția de control, investigația sub acoperire etc.).

Dacă obținerea autorizației judecătorești în privința efectuării măsurilor speciale de investigații poate fi denumită *autorizare judecătorească*, apoi emiterea ordonanței de către procuror sau conducătorul subdiviziunii specializate care efectuează activitatea specială de investigații în acest sens pune în evidență așa-zisa *autorizare instituțională (departamentală)*. Or, reglementarea normativă a unor condiții suplimentare pentru efectuarea anumitor măsuri speciale de investigații ne permite să le separăm într-un grup aparte care poate fi denumit *măsuri cu autorizare instituțională* [26, p. 64].

În continuare reținem că în cadrul celui de-al treilea grup se regăsesc măsurile speciale de investigații efectuarea cărora nu necesită o autorizare, ele fiind realizate la propria apreciere a ofițerilor de investigații [25, p. 42-58].

Această clasificare, ca și multe altele, are un caracter convențional, formal, deoarece unele măsuri speciale de investigații pot fi, în baza aceluiași temeiuri, atribuite la diferite categorii, grupe, în dependență de tactica efectuării lor și după obiectul în privința căruia sunt înfăptuite. Astfel, de exemplu, cercetarea publică a locului comiterii infracțiunii se referă la măsurile speciale de investigații care nu necesită autorizare, deoarece ea poate fi efectuată de către ofițerul de investigații din propria inițiativă. Dacă, însă, se efectuează cercetarea secretă a biroului de serviciu, cu pătrunderea în el, apoi este necesară autorizarea ei de către conducătorul subdiviziunii specializate care efectuează măsuri speciale de investigații și, respectiv, această măsură se regăsește în categoria celor cu autorizare instituțională. De asemenea, trebuie să reținem că pentru cercetarea secretă a domiciliului este necesară obținerea autorizației din partea judecătorului.

În pofida caracterului său formal, condițional, această clasificare a măsurilor speciale de investigații, despre care se vorbește în lucrările mai multor

cercetători [8, p. 13; 12, p. 217; 20, p. 11-12], ne permite să clarificăm mai detaliat, mai profund condițiile efectuării lor, care depind de un șir de factori importanți.

În lucrările dedicate activității speciale de investigații întâlnim și alte clasificări ale măsurilor speciale de investigații. Astfel, în dependență de scopul urmărit, se propune clasificarea acestora în trei grupe:

- 1) măsurile care au ca scop obținerea datelor de fapt (documentarea) în calitate de surse de probe în cadrul cauzelor penale;
- 2) măsurile legate de realizarea materialelor din cadrul dosarelor de prelucrare și evidență operativă;
- 3) măsurile referitoare la asigurarea operativ-investigativă și de căutare a urmăririi penale [9, p. 171-172; 13, p. 69].

Destul de răspândită este și divizarea măsurilor speciale de investigații în *inițiale* și *ulterioare*, în special atunci când se vorbește despre anumite chestiuni legate de organizarea și tactica descoperirii anumitor categorii de infracțiuni [11, p. 17-22].

Cu referire la ultimele două clasificări, menționăm că măsurile specificate în conținutul lor nu pot fi identificate cu măsurile speciale de investigații propriu-zise, deoarece ele reprezintă, de cele mai multe ori, un conglomerat din anumite acțiuni efectuate de ofițerii de investigații, din măsuri speciale de investigații și unele măsuri cu caracter tactico-organizatoric. Or, în virtutea acestui fapt, cele două clasificări vizate nu au nimic în comun cu clasificarea măsurilor speciale de investigații.

Și, în fine, dacă ne conducem de prevederile Legii Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012 [4], este materializată următoarea clasificare a măsurilor speciale de investigații:

- 1) măsuri speciale de investigații efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție, la demersul procurorului;
- 2) măsuri speciale de investigații efectuate cu autorizarea procurorului;
- 3) măsuri speciale de investigații efectuate cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate.

Concluzii

Măsurile speciale de investigații reprezintă un instrument eficient în lupta cu infracționalitatea. Totodată, reglementarea normativă a măsurilor speciale de investigații înregistrează anumite lacune, contradicții, incertitudini, generează discuții și necesită o perfecționare continuă. În acest sens, pozițiile și opiniile expuse în prezentul studiu ne permit să concluzionăm în privința faptului că toate clasificările măsurilor speciale de investigații expuse constituie un anumit sistem, care presupune divi-

zarea lor în baza următoarelor criterii:

- 1) după subiect;
- 2) în baza metodelor de cunoaștere aplicate;
- 3) după conținutul activității tactice;
- 4) în baza nivelului de organizare;
- 5) după durata efectuării;
- 6) după forma de efectuare;
- 7) în dependență de necesitatea autorizării.

Materializarea clasificărilor vizate reprezintă un mecanism important al procesului de cunoaștere în cadrul teoriei activității speciale de investigații. El asigură ordonarea, sistematizarea cunoștințelor despre măsurile speciale de investigații, perceperea deplină și corespunzătoare a esenței lor. Or, din aceste considerente, subiectul clasificării măsurilor speciale de investigații necesită și pe viitor investigații detaliate și substanțiale.

Referințe bibliografice

1. Botnari I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații*. Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2022. 38 p.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110.
3. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XI-II din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 54-55/502.
4. Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații. Nr. 59 din 29.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 113-118/373.
5. Mihăilă A. *Logica juridică*. Cluj-Napoca: Universitatea „Babeș-Bolyai”, 2003. 80 p.
6. Oprea I. ș.a. *Noul Dicționar Universal al limbii române. Ediția a 2-a*. București: Litera Internațional, 2006. 1676 p.
7. Udroi M., Slăvoiu R., Predescu O. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*. București: C. H. BECK, 2009. 225 p.
8. Абрамов А.М., Блинов Ю. С., Тузов Л. Л. Оперативно-розыскные мероприятия, осуществляемые подразделениями криминальной милиции. Москва, 1999. 119 с.
9. Абрамов А.М. Теоретические и прикладные проблемы раскрытия и расследования мошенничества. Монография. Москва, 2002. 195 с.
10. Бобров В.Г. Понятие оперативно-розыскного мероприятия. Основания и условия проведения оперативно-розыскных мероприятий. Москва: ЛЕКЦИЯ, 2003. 162 с.
11. Бондарь Т.И. Деятельность оперативных аппаратов органов внутренних дел на первоначальном и последующем этапах раскрытия преступлений. Москва, 2002. 153 с.
12. Водько Н.П. Правовые и организационные основы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел по борьбе с организованной преступностью. Монография. Москва, 2002. 264 с.
13. Горенская Е.В. Проблемы борьбы с нелегальным автобизнесом. Учебное пособие. Москва, 2001. 126 с.
14. Горяинов К.К., Кваша Ю.Ф., Сурков К.В. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности». Комментарий. Москва, 1997. 217 с.
15. Захарцев С.И. Оперативно-розыскные мероприятия: теория и практика. Монография. / Под редакцией В.П. Сальникова. Санкт Петербург, 2004. 197 с.
16. Иванов Е.А. Логика. Учебник. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва, 2001. 143 с.
17. Методологические проблемы социологического исследования / Под редакцией Д.Ф. Козлова. Москва, 1979. 129 с.
18. Мостепаненко М.В. Философия и методы научного познания. Ленинград, 1972. 124 с.
19. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. Примерная программа для образовательных учреждений высшего профессионального образования МВД России. Москва, 1998. 68 с.
20. Осипкин В.Н. Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью. Учебное пособие. Санкт Петербург, 2001. 142 с.
21. Ривман В.Д., Храбров И.Е. *К вопросу о сущности, видах и методах оперативно-розыскного наблюдения*. В: *Актуальные проблемы теории и практики оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел. Сборник статей*. Красноярск, 1997, с. 128-139.
22. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности». Научно-практический комментарий. / Под редакцией В.В. Николюка, В.В. Кальницкого, А.Е. Чечетина. 6-е издание, переработанное и дополненное. Омск, 1999. 211 с.
23. Филимонов Б.А. *О Понятии оперативно-розыскной деятельности*. В: *Вестник Московского Университета*. Серия 11. Право, 1996, №4, с. 29-37.
24. Чечетин А.Е., Яковлев А.А., Крейцберг В.В. *О классификации условий проведения оперативно-розыскных мероприятий*. В: *Вопросы применения Федерального закона «Об оперативно-розыскной деятельности»*. Межвузовский сборник научных трудов. Омск, 1998, с. 68-79.
25. Чечетин А.Е. *О классификации оперативно-розыскных мероприятий, осуществляемых аппаратами уголовного розыска*. В: *Вопросы совершенствования деятельности аппаратов уголовного розыска*. Межвузовский сборник научных трудов. Омск, 2000, с. 42-58.
26. Чечетин А.Е. Актуальные проблемы теории оперативно-розыскных мероприятий. Монография. Москва: Издательский Дом Шумиловой И.И., 2006. 180 с.
27. Шумилов А.Ю. Оперативно-розыскная деятельность в схемах. Наглядное пособие. Москва, 1998. 112 с.
28. Шумилов А.Ю. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». Москва, 1999. 298 с.

